

Τηλεοπτικές άδειες: Ζητήματα συνταγματικού και ευρωπαϊκού δικαίου¹

Ευάγγελος Βενιζέλος, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου Νομικής Σχολής Θεσσαλονίκης, τ. Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης και τ. Υπουργός Εξωτερικών

1. Εισαγωγή

Ευχαριστώ πολύ τον οργανωτή της συζήτησης, τον κ. Τζέμο και την Ένωση Ελλήνων Δημοσιολόγων που μας τίμησε με την πρόσκλησή της. Και χαίρομαι πραγματικά γιατί βρίσκομαι σ' ένα χώρο οικείο στον οποίο είχα να έρθω αρκετό καιρό συμπτωματικά και γιατί βρίσκομαι μαζί με, όπως βλέπω, πολλούς νέους συναδέλφους και χαίρομαι που θα μοιραστούμε μαζί προβληματισμούς, κατά προτίμηση αυστηρά νομικούς.

Έχω μιλήσει κατ' επανάληψη για την πολιτική πτυχή του θέματος, μου αρέσει να συζητώ νομικά, επιστημονικά, όχι με μια ψευδή ουδετερότητα, αλλά με μια δογματική ακρίβεια, με μια διανοητική πειθαρχία που είναι το βασικό χαρακτηριστικά της νομικής επιστήμης.

Θα προσπαθήσω λοιπόν ν' ακολουθήσω το διάγραμμα των συνομιλητών μου και ν' αναφερθώ στα μεγάλα θέματα εσωτερικού δημοσίου Δικαίου, πρωτίστως Συνταγματικού Δικαίου αλλά και Ευρωπαϊκού Ενωσιακού Δικαίου που θέτει η αδειοδότηση των τηλεοπτικών σταθμών και η αναμόρφωση του τηλεοπτικού τοπίου. Ξεκινώ λέγοντας ότι κακώς, κάκιστα μια παρόμοια διαδικασία πλήρους αποσαφήνισης και πλήρους νομιμοποίησης του τηλεοπτικού τοπίου δεν έγινε νωρίτερα. Είχα την ευκαιρία πριν από πολλά χρόνια, πριν από 22 χρόνια, να εισηγηθώ ως Υπουργός Τύπου και Μέσων Ενημέρωσης ένα νόμο, τον 2328/1995 που δυστυχώς δεν εφαρμόστηκε ποτέ καθώς αποχώρησα από το Υπουργείο Τύπου λίγες εβδομάδες μετά την ψήφιση του νόμου αυτού.

Τα πράγματα πιστεύω θα ήταν πολύ καλύτερα και πολύ σαφέστερα και ασφαλέστερα, γιατί η ασφάλεια Δικαίου είναι στοιχείο του κράτους Δικαίου, αν είχε εφαρμοστεί η νομοθεσία αυτή.

Αλλά θέλω επίσης να σας θυμίσω ότι αυτό το καθεστώς το οποίο έχει διαμορφωθεί ξεκίνησε σε μια πολιτικά ιδιαίτερα οξεία και προβληματική περίοδο, το 1989 επί ημερών της κυβέρνησης Τζανετάκη, δηλαδή επί ημερών μιας κυβέρνησης ad hoc συνεργασίας της Νέας Δημοκρατίας και του τότε μεγάλου Συνασπισμού και οι άδειες παραχωρήθηκαν τότε νομοθετικά- κατά προτίμηση νομοθετικά δεδηλωμένη- στους εκδότες των ημερησίων εφημερίδων Αθηνών και αυτό έγινε με τη συμμετοχή ενός ευρύτατου φάσματος ετερόκλητων δυνάμεων που μετείχαν στην κυβέρνηση αυτή με βασικό στόχο να μπορέσουν να ολοκληρώσουν τις κοινοβουλευτικές διαδικασίες παραπομπής του Ανδρέα Παπανδρέου στο Ειδικό Δικαστήριο, του άρθρου 86 του Συντάγματος.

Ομως, από τότε μέχρι σήμερα διαμορφώθηκε ένα καθεστώς δικαιολογημένης εμπιστοσύνης λόγω των αλλεπάλληλων νομοθετικών παρατάσεων επειδή το

¹ Το άρθρο αποτυπώνει την ομιλία (παρ. 1-7) και τις απαντήσεις επί των ερωτήσεων-παρατηρήσεων (παρ. 8-14) του Ε. Βενιζέλου στην ομώνυμη επιστημονική εκδήλωση που διοργάνωσε η Ένωση Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ) στον ΔΣΑ την Τετάρτη 28.9.2016.

Ελληνικό Δημόσιο απεδέχθη τη λειτουργία και την απεδέχθη και διοικητικά και νομοθετικά και δημοσιονομικά και ασφαλιστικά, καθώς το οικονομικό και δημοσιονομικό αποτέλεσμα αυτής της 27ετούς λειτουργίας αυτού του συστήματος, μετουσιώνεται σε μια σειρά από εισροές στο Δημόσιο Ταμείο που έχουν σχέση με τη φορολόγηση των επιχειρήσεων, με την καταβολή των εισφορών των Ασφαλιστικών Ταμείων, με την καταβολή ειδικών τελών, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αυτός το καθεστώς ήταν ένα καθεστώς συνταγματικά ανεπίληπτο, ένα καθεστώς διαφανές, ένα καθεστώς επαρκές.

Αλλά πάντως παρεισάγεται το στοιχείο της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης το οποίο θα μας φανεί χρήσιμο στη συνέχεια. Αυτό όμως αναμφίβολα σημαίνει ότι ο νομοθέτης όφειλε και οφείλει να οργανώσει σωστά σύμφωνα με το Σύνταγμα, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Ενωσιακό Δίκαιο, μια διαδικασία διαφανή και στέρεη, για την πλήρη νομιμοποίηση του τηλεοπτικού τοπίου με βάση τα δεδομένα του 2016 τα οποία είναι ριζικά διαφορετικά από τα δεδομένα και του 1989 οπότε και ξεκίνησε αυτό το ζήτημα αλλά διαφορετικά και από την περίοδο του 1995 όταν η Βουλή των Ελλήνων ψήφισε με μεγάλη πλειοψηφία το Ν. 2328. Διαφορετικά και από τη μεγάλη συζήτηση που έγινε στην αναθεωρητική Βουλή το 2001 για την αναδιατύπωση των άρθρων 15 παρ. 2 και 14 παρ. 9 του ισχύοντος Συντάγματος.

Αρα, δε θα είχα καμία αντίρρηση να υποστηρίξω έναν διαγωνισμό που θα είχε αυτά τα χαρακτηριστικά. Όμως η συγκεκριμένη διαδικασία, όπως οργανώνεται νομοθετικά και στη συνέχεια διοικητικά, δημιουργεί δυο μεγάλα ζητήματα στα οποία αναφέρθηκαν οι προλαλήσαντες.

2. Η αρμοδιότητα του ΕΣΡ

Το πρώτο ζήτημα είναι η αρμοδιότητα του οργάνου. Δεν υπάρχει καμιά μα καμιά αμφιβολία μετά από την αναδιατύπωση, την αναθεώρηση δηλαδή του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος και μετά την εισαγωγή στο Σύνταγμα των Ανεξάρτητων Αρχών σύμφωνα με το άρθρο 101Α ότι η πλήρης αρμοδιότητα άσκησης της κρατικής εποπτείας στο πεδίο της ραδιοτηλεόρασης, ανήκει στο ΕΣΡ.

Αυτό το προβλέπει ρητά και κατηγορηματικά το άρθρο 15 παρ. 2, ο φίλος μου ο Γιάννης Δρόσος έγραψε στη γνωμοδότησή του πως αναφέρω στο βιβλίο μου για το αναθεωρητικό κεκτημένο ότι το Σύνταγμα κατοχυρώνει έναν πυρήνα αρμοδιοτήτων του ΕΣΡ, προφανώς, αυτό δε σημαίνει ότι η Περιφέρεια των αρμοδιοτήτων μπορεί ν' αφαιρεθεί, σημαίνει ότι το Σύνταγμα ρητά προσδιορίζει τον πυρήνα και ο νόμος ο εκτελεστικός του Συντάγματος, εξειδικεύει τις αρμοδιότητες αυτές και συγκροτεί το όλο σύστημα των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων του ΕΣΡ.

Αναφέρθηκε ήδη ότι το ΣτΕ παρεμπιπτόντως αλλά σε σκέψεις κρίσιμες για την υπόθεση που δικάζε, κατ' επανάληψη αναγνώρισε αυτή την αποκλειστική αρμοδιότητα του ΕΣΡ για τη χορήγηση των αδειών. Και αναφέρομαι στη νομολογία τη μετά την αναθεώρηση, τη μετά το 2001 νομολογία του ΣτΕ. Αυτό περιλαμβάνεται στη 16η σκέψη της απόφασης 1901/2014 για την ΕΡΤ, στην υπ' αριθμόν 17 σκέψη της μεταγενέστερης 3914/2015 απόφασης πάλι για την ΕΡΤ, αλλά αναφέρεται και στην απόφαση που επικαλέστηκε ο Γιάννης Δρόσος προηγουμένως, την ΣτΕ 3578/2010, η 5η σκέψη της οποίας επαναλαμβάνει τη διατύπωση ότι η αρμοδιότητα ανήκει στο ΕΣΡ.

Πρόκειται για την απόφαση που απεδέχθη τη διακοπή λειτουργίας ενός, θα έλεγα δευτερεύοντος, για να μην πω περιθωριακού τηλεοπτικού σταθμού με απόφαση του ΕΣΡ και με τη σκέψη ότι δε χωρεί περαιτέρω νομοθετική παράταση των προσωρινών

αδειών. Αλλά αυτό δεν αφορούσε σταθμό ο οποίος λειτουργούσε σε εθνική εμβέλεια, σταθμό ο οποίος είχε μεγάλη τηλεθέαση, σταθμό που είχε επιχειρηματική οργάνωση και σταθμό που είχε ομαλές συναλλαγές με το Δημόσιο καταβάλλοντας φόρους, τέλη, εισφορές και απασχολώντας προσωπικό που χρίζει και αυτό μιας συνταγματικής προστασίας.

Αλλά, θα μου επιτρέψετε να πω ότι το κρισιμότερο είναι η νομοθετική ομολογία της αποκλειστικής αρμοδιότητας του ΕΣΡ με το νόμο που ψήφισε η σημερινή κοινοβουλευτική πλειοψηφία, με εισήγηση της σημερινής κυβέρνησης. Διότι στο άρθρο 1 παρ. 2 και στο άρθρο 2 παρ. 6 και στο άρθρο 11 του Ν. 4339/2015, ομολογείται πανηγυρικά και ανατίθεται η αρμοδιότητα διεξαγωγής του διαγωνισμού και παραχώρησης των αδειών στο ΕΣΡ.

Μετά με συμπληρωματική νομοθετική επέμβαση για την πρώτη εφαρμογή του νόμου αυτού, μεταφέρεται η αρμοδιότητα στον Υπουργό Επικρατείας και εν τέλει στο Γενικό Γραμματέα, κατ' εξουσιοδότηση και καταργείται και η γνώμη του ΕΣΡ όπως και της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων για τον αριθμό των αδειών.

Θέλω ν' αναζητήσουμε στις απαντήσεις μας για το αν είναι δυνατή αυτή η μεταφορά αρμοδιότητας για την πρώτη εφαρμογή του νόμου τελικά στον Υπουργό, μια δογματική θεμελίωση. Τι είναι το ΕΣΡ; Τι είναι οι Ανεξάρτητες Αρχές, οι προβλεπόμενες από το Σύνταγμα; Γιατί εδώ φτάσαμε στο καταπληκτικό αποτέλεσμα οι Ρυθμιστικές Αρχές που θεμελιώνονται σε Κοινοτική (Ενωσιακή) Οδηγία ή Κοινοτικό (Ενωσιακό) Κανονισμό όπως είναι η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, να έχουν μεγαλύτερη νομική προστασία απ' ό,τι έχει η συνταγματικά κατοχυρωμένη Ανεξάρτητη Αρχή που είναι το ΕΣΡ.

Γιατί η περίπτωση μιας Ρυθμιστικής Αρχής η ύπαρξη της οποίας προβλέπεται, με την έννοια της Εθνικής Ρυθμιστικής Αρχής, από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γίνεται ασφαλέστερη λόγω των μηχανισμών που κινούνται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τελικά στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τι είναι το ΕΣΡ και οι άλλες τέσσερις Ανεξάρτητες Αρχές; Τι μεταβολή έχει επέλθει με την εισαγωγή του θεσμού των Ανεξάρτητων Αρχών στο σύστημα διάκρισης των εξουσιών και στο σύστημα των συνταγματικών οργάνων; Προφανώς αφαιρείται, εκ του Συντάγματος πλέον, αρμοδιότητα από τη Βουλή και την κυβέρνηση. Από τη Βουλή και την εκτελεστική εξουσία.

Αυτή είναι η συνταγματική ratio της εισαγωγής στο Σύνταγμα του θεσμού της Ανεξάρτητης Αρχής. Είναι σαν να επανέλθει η αρμοδιότητα διορισμού των δημοσίων υπαλλήλων και των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα στον Υπουργό Εσωτερικών ή στον Υπουργό Διοικητικής Μεταρρύθμισης, καταργουμένου του ΑΣΕΠ. Είναι σα να πάντων να υπάρχουν εγγυήσεις για το απόρρητο των ανταποκρίσεων και σα να πάντων να υπάρχουν οι εγγυήσεις για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Είναι απολύτως το ίδιο.

Άρα λοιπόν, δεν πρόκειται ούτε για χρήση του τεκμηρίου αρμοδιότητας ούτε για χρήση του καταλοίπου εξουσίας. Προσέξτε, η κυπριακή διατύπωση, η διατύπωση που υπάρχει στο Σύνταγμα της Ζυρίχης και του Λονδίνου, το Κυπριακό Σύνταγμα του 1960 είναι ακόμη πιο χαρακτηριστική για το τεκμήριο αρμοδιότητας. Γιατί το τεκμήριο αρμοδιότητας στην κυπριακή διάλεκτο τη νομική ονομάζεται «κατάλοιπον εξουσίας».

Το κατάλοιπον εξουσίας ανήκει στη Βουλή και δεν ανήκει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, λέει το Σύνταγμά μας. Το κατάλοιπον. Όχι όταν έχεις μια ρύθμιση η οποία είναι ρητή, κατηγορηματική και συνιστά θεμελιώδη αλλαγή στη διαρρύθμιση

των πολιτειακών οργάνων. Τι όργανο είναι το ΕΣΡ; Στην τυπολογία των κρατικών οργάνων. Εάν θέλουμε να μιλήσουμε με απόλυτη αυστηρότητα νομική.

Είναι άμεσο όργανο; Είναι. Διότι η συγκρότηση του και οι αρμοδιότητές του προβλέπονται από το Σύνταγμα. Είναι διαρκές όργανο; Είναι διαρκές όργανο, διότι μη διαρκές όργανο που λειτουργεί περιοδικά είναι μόνο αυτό που ρητά προβλέπεται ως τέτοιο. Η Βουλή εκτός περιόδων ή εκτός Συνόδων εάν δεν έχει συγκροτηθεί τμήμα διακοπής των εργασιών της Βουλής.

Τα άλλα όργανα και πρωτίστως όργανα τα οποία είναι θεσμικές εγγυήσεις, που περιβάλλουν ατομικά δικαιώματα, είναι από τη φύση τους και εξ ορισμού όργανα διαρκή. Τι σημαίνει ότι έχω ένα όργανο το οποίο περιορίζει εκ του Συντάγματος τις αρμοδιότητες του νομοθέτη και της εκτελεστικής εξουσίας και είναι άμεσο και διαρκές; Ότι δε μπορεί ο νομοθέτης να προβλέψει λήξη της θητείας των μελών του χωρίς ταυτόχρονη και παράλληλη πρόβλεψη για την επιλογή και την εγκατάσταση των νέων μελών.

Εάν ο νόμος έλεγε ότι λήγει η θητεία των μελών του ΕΣΡ τη στιγμή που επιλεγούν τα νέα, δε θα υπήρχε κανένα κενό και κανένα πρόβλημα. αλλά ήρθε ο νομοθέτης σκοπίμως, ad hoc, με δυο παρεμβάσεις, με το άρθρο 55 παρ. 10 του Ν. 4339/2015 και επέβαλλε την αυτοδίκαιη αποχώρηση των μελών των Ανεξάρτητων Αρχών των οποίων είχε λήξει η αρχική θητεία χωρίς να προβλέπει ότι παρατείνεται μέχρι την επιλογή των νέων μελών και μετά ήρθε με το άρθρο δεύτερο του Ν. 4357/2016 και αύξησε τα μέλη από 7 σε 9 και κατέστησε αδύνατη τη συγκρότηση ΕΣΡ.

Είναι ο πατροκτόνος ο οποίος μετά λέει «είμαι ορφανός και πρέπει να πάρω εγώ την αρμοδιότητα». Περί αυτού πρόκειται. Δεν υπάρχει κανένα δίκαιο της ανάγκης βεβαίως και δημοσιογραφικά χρησιμοποιείται η έννοια αυτή, δεν την έχει χρησιμοποιήσει ο κ. Δρόσος στη γνωμοδότησή του. Κατάσταση ανάγκης είναι ο πόλεμος, η φυσική καταστροφή, ό,τι προβλέπει ως κατάσταση ανάγκης το Σύνταγμα, είναι τυποποιημένες συνταγματικά οι καταστάσεις ανάγκης.

Και βεβαίως δε νοείται δογματικά, από τη φύση του οργάνου, να έχεις μεταφορά αρμοδιότητας εκεί από όπου το Σύνταγμα την αφαίρεσε επειδή αυτή ήταν η θεμελιώδης συνταγματική απόφαση. Η αναθεωρητική απόφαση ήταν να αφαιρεθεί η αρμοδιότητα από τον Υπουργό και την κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Άρα, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι το ΕΣΡ είχε και έχει την αρμοδιότητα αυτή. Θα μπορούσε να βρει τρόπο η κυβέρνηση αν ήθελε να επιλέξει νέα μέλη όπως βρήκε τρόπο να επιλέξει νέα μέλη του ΑΣΕΠ με συναίνεση, όπως βρήκε τρόπο να επιλέξει νέα μέλη για τις άλλες δυο Αρχές, δηλαδή και την Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών και την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, όπως βρήκε και τον τρόπο να επιλέξει και νέο Συνήγορο του Πολίτη, με συναίνεση της αντιπολίτευσης.

Διότι θα μπορούσαν να γίνουν προτάσεις οι οποίες θα άφηναν έκθετη την αντιπολίτευση αν δεν τις έκανες δεκτές, λόγω της εγκυρότητας των προσώπων, της αμεροληψίας τους και της ικανότητάς τους να αίρονται υπεράνω οποιασδήποτε κομματικής αντιδικίας. Αλλά δε γίνεται καμία προσπάθεια τέτοιας ποιότητας κι από ένα σημείο και μετά εγκαταλείφθηκε. Και να σας πω και το άλλο επιχείρημα; Εάν αυτό ισχύει, τότε ο Υπουργός και άρα ο Γενικός Γραμματέας που νομίζω παρίσταται κιάλας και τον ευχαριστώ, γιατί μας τιμά με την παρουσία του, έχει και τις άλλες αρμοδιότητες του ΕΣΡ;

Δηλαδή μπορεί να καλέσει τους σταθμούς σε ακρόαση; Μπορεί να επιβάλλει ποινές, μπορεί να κάνει συστάσεις; Μπορεί να παρακολουθήσει το πρόγραμμα και να κάνει ό,τι έκανε ή ότι πρέπει να κάνει το ΕΣΡ; Προφανώς όχι.

3. Ο αριθμός των αδειών

Πάμε τώρα στο δεύτερο ζήτημα: Ο αριθμός των αδειών. Εγώ έχω μεγάλη εκτίμηση στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο της Φλωρεντίας και έχω διαβάσει με προσοχή την έκθεση, η οποία έκθεση βεβαίως θεμελιώνεται σε οικονομικά κριτήρια, στη βιωσιμότητα των σταθμών με βάση τα δεδομένα, τα συγκυριακά δεδομένα της διαφημιστικής αγοράς λόγω κρίσης της ελληνικής οικονομίας, καταλήγει όμως και σε μια συγκεκριμένη πρόβλεψη για το εύρος της τιμής εκκίνησης και για το επίπεδο στο οποίο θα έπρεπε λογικά να κινηθούν οι προσφορές.

Λέει λοιπόν, αφού κάνει μια εξέταση των ομολόγων κρατών, ότι θα έπρεπε η τιμή εκκίνησης να είναι 500.000 με 2 εκατομμύρια ευρώ. Άρα πού θα έπρεπε να είναι η πρώτη προσφορά και πού η τελευταία προσφορά σε μια αγορά η οποία είναι τόσο καχεκτική; Εάν το κριτήριο είναι οικονομικό. Εάν το κριτήριο είναι η χωρητικότητα των συχνοτήτων, τότε η ίδια η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών στην τελευταία ακρόασή της ενώπιον της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας, δια του νέου Προέδρου της, απαντώντας σε ερώτησή μου είπε «δε μπορώ να πω πάνω από 10 άδειες, δύσκολα θα έλεγα πάνω από 10».

Για ευρυζωνική εκπομπή, για ν' αξιοποιηθούν οι πολυπλέκτες που είναι μια αγαπημένη έκφραση των αρμοδίων εκπροσώπων της πολιτείας. Αυτό όμως το στοιχείο του τεχνικού εύρους των συχνοτήτων, της διαθεσιμότητας του εύρους, είναι η είσοδος από την οποία εισέρχεται η Ευρωπαϊκή Ενωσιακή έννομη τάξη στο ζήτημα του διαγωνισμού αυτού. Διότι δεν έχει αρμοδιότητα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την οργάνωση της διαδικασίας αδειοδότησης των ραδιοηλεκτρικών σταθμών. Όμως έχει αρμοδιότητα για τη χρήση του φάσματος. Και στην προειδοποιητική επιστολή της Επιτροπής που υπογράφει ο κ. Έτινγκερ, της 16/4/2016, είναι προφανές ότι αυτό που λέει είναι το εξής: Ότι το φάσμα που έχει στη διάθεσή της κάθε χώρα μέλος, είναι κοινοτικό έννομο αγαθό. Εάν έχετε φάσμα το οποίο αφήνετε αδιάθετο, προσβάλλετε το Ευρωπαϊκό Ενωσιακό Δίκαιο.

Πώς προκύπτει ότι έχετε φάσμα; Έχετε φάσμα γιατί το έχετε διαθέσει. Με την πρόβλεψη που υπάρχει για την πολυπλεξία, υπάρχει φάσμα το οποίο δεν αξιοποιείται με 4 άδειες. Άρα έχουμε προσβολή του Ευρωπαϊκού Ενωσιακού Δικαίου και αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την πλευρά αυτή.

Απαντιέται αυτό το επιχείρημα με άλλα επιχειρήματα του τύπου ναι, αλλά γιατί να διαθέσω τις συχνότητες εάν η αγορά δεν το αντέχει; Εάν η αγορά δεν το αντέχει, πρέπει να διαμορφωθεί η αγορά έτσι ώστε να υπάρχει ο μέγιστος δυνατός αριθμός αδειών.

Διότι αν παρακολουθήσουμε τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο Στρασβούργο, πώς εξελίχθηκε από τη δεκαετία του '70 έως τώρα, έως τη δεκαετία του 2000, θα δείτε ότι ενώ ξεκινά από την αναγνώριση του κρατικού μονοπωλίου και ενώ είναι άρα πολύ διστακτικό το Δικαστήριο στην ύπαρξη δικαιώματος ίδρυσης τηλεοπτικού σταθμού, στη συνέχεια ιδίως από το 1997 και μετά, διαμορφώνει ένα δικαίωμα που απορρέει από το άρθρο 10 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο ν' αποκτήσω άδεια η οποία ανήκει σ' ένα πλέγμα αδειών που είναι το μεγαλύτερο δυνατό κατ' αριθμό με βάση τα τεχνικά δεδομένα.

Άρα, εφ' όσον τα τεχνικά δεδομένα επιτρέπουν να δοθούν ας πούμε 10 άδειες δε μπορείς να στερήσεις στον άλλο το δικαίωμα να διεκδικήσει με μια διαδικασία μία από τις 10 αυτές άδειες. Άρα η τεχνητή στένωση του αριθμού των διαθεσίμων αδειών, συνιστά προσβολή και του Ευρωπαϊκού Ενωσιακού Δικαίου από την πλευρά

της συχνότητας καθαυτήν ως κοινοτικού αγαθού και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου η οποία θεμελιώνει ένα τέτοιο δικαίωμα. Όχι δικαίωμα ίδρυσης τηλεοπτικού σταθμού απεριόριστα, αλλά δικαίωμα πρόσβασης στον τεχνικά μεγαλύτερο εφικτό αριθμό αδειών.

Άρα ανοίγουν δυο μεγάλα πεδία. Ένα πεδίο που είναι το Ευρωπαϊκό Ενωσιακό Δίκαιο κι ένα πεδίο που είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Και αυτά προφανώς θα τα λάβει υπ' όψιν το ΣτΕ.

Εγώ δεν επιδίδομαι σε καμία μαντική για τις αποφάσεις, εδώ είναι φίλοι μου δικαστικοί λειτουργοί διάσημοι οι οποίοι έχουν υπηρετήσει στ' ανώτατα Δικαστήρια και ξέρουν ότι ποτέ δεν έχω κάνει μαντική επί των αποφάσεων, αλλά δικαιούμαι να πω τι πρέπει να πει το Δικαστήριο. Επίσης δικαιούμαι να κατακρίνω επιστημονικά μια απόφαση η οποία δεν είναι θεμελιωμένη.

Δε δικαιούμαι να μαντέψω, αλλά δικαιούμαι να ζητήσω. Διότι αν μη τι άλλο, εγώ δεν είμαι διάδικος, αλλά είμαι *amicus curiae* ως επιστήμονας και ως δημόσιο πρόσωπο. Και μιλώντας δημόσια, εντός ή εκτός Βουλής, λειτουργώ ως *amicus curiae* και λέω στο Δικαστήριο ποια είναι τα δεδομένα που κατά τη γνώμη μου πρέπει να λάβει υπ' όψιν.

Το κριτήριο της οικονομικής επάρκειας, το κριτήριο της αντοχής της αγοράς, είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό κριτήριο το οποίο σε συνδυασμό με τις προβλέψεις του άρθρου 14 παρ. 9 του Συντάγματος, που εισάγει εγγυήσεις διαφάνειας και μας λέει ότι πρέπει να ελέγχονται τα οικονομικά μέσα των τηλεοπτικών σταθμών, πρέπει να οδηγήσει στη νομοθετική θέσπιση κριτηρίων σε σχέση με την τιμή εκκίνησης, σε σχέση με το νομικά και συνταγματικά ανεκτό ύψους του τιμήματος και σε σχέση με τον τρόπο απόδειξης της απόκτησης των οικονομικών μέσων.

Δηλαδή το γεγονός ότι η αγορά δεν αντέχει, πρέπει να καθιστά παράνομη εν δυνάμει οποιαδήποτε προσφορά είναι οικονομικά παράλογη. Και να την καθιστά αντικείμενο ειδικού ελέγχου διαφάνειας, ειδικού ελέγχου του τρόπου απόκτησης των οικονομικών μέσων. Αυτό αφορά και τον τρόπο οργάνωσης του διαγωνισμού.

4. Η οργάνωση του διαγωνισμού και η Ευρωπαϊκή Ενωσιακή έννομη τάξη

Και τα στοιχεία της τυχειότητας και της εκβιαστικότητας που έχει ο διαγωνισμός. Μπορεί ο νομοθέτης, ο εθνικός νομοθέτης, ελευθέρως να οργανώσει έναν διαγωνισμό παραχώρησης δημόσιας υπηρεσίας, παραχώρησης συνταγματικού αγαθού, όπως είναι η άδεια τηλεοπτικού σταθμού που είναι ο μέγιστος περιορισμός; Διότι το Σύνταγμα, όπως και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το καθεστώς της άδειας το θεωρεί δυνατό αλλά έσχατο περιορισμό.

Στο σύστημα των περιορισμών των ατομικών δικαιωμάτων, η προηγούμενη άδεια είναι ο μεγαλύτερος περιορισμός. Θα μπορούσαμε να έχουμε προηγούμενη δήλωση η οποία να ελέγχεται. Θα μπορούσαμε να έχουμε κατασταλτικό έλεγχο παραβίασης των νομοθετικών προδιαγραφών. Θα μπορούσαμε να έχουμε ένα σταθερό τέλος για την απόκτηση άδειας. Θα μπορούσαμε να έχουμε συνδυασμό και ποιοτικών κριτηρίων.

Δεν έχουμε τίποτε απ' αυτά. Έχουμε ένα διαγωνισμό που έχει στοιχεία τυχειότητας, τα οποία είναι μη ορθολογικά. Διότι είναι μη ορθολογικό ένας να παίρνει την άδεια με 40 εκατομμύρια και ο άλλος με σχεδόν 80 και να υπάρχει τέτοιο εύρος τιμής. Και να επηρεάζεται ο διαγωνισμός από τη συμμετοχή διεκδικητών οι οποίοι στη συνέχεια αποδεικνύεται ότι δεν έχουν τις προϋποθέσεις να κατέχουν άδεια. Δεν πληρούν τις προϋποθέσεις.

Εδώ έχει πει και το ΣτΕ ως Επιτροπή Αναστολών εκ του πλαγίου ότι δεν έχουμε σύμβαση παραχώρησης Δημόσιας Υπηρεσίας γιατί όλος ο διαγωνισμός καταλήγει

στην έκδοση μονομερούς διοικητικής άδειας. Και ποιος είπε ότι αν το κράτος μέλος μετατρέψει κάθε σύμβαση σε διοικητική άδεια με πρόσθετους όρους, καταστρατηγούνται οι προϋποθέσεις του Κοινοτικού Δικαίου σε σχέση με τις συμβάσεις παραχώρησης Δημόσιας Υπηρεσίας;

Και γιατί όταν έχουμε σύμβαση τα πράγματα είναι διαφορετικά από την άδεια; Γιατί η κατακύρωση ούτως ή άλλως είναι διοικητική πράξη, η σύμβαση είναι αποδεικτική. Δεν είναι συστατική. Από πού ως πού μπορεί να το κάνει ο εθνικός νομοθέτης αυτό; Και από πού προκύπτει η διατύπωση της διακήρυξης, της υπ' αριθμόν 1/2016 απόφασης του κ. Υπουργού Επικρατείας ότι δεν υπάγονται τα θέματα αυτά στις Κοινοτικές Οδηγίες περί συμβάσεων παραχώρησης στις Δημόσιες Υπηρεσίες; Από πού προκύπτει αυτό;

Από ποια διάταξη ποιας οδηγίας; Πουθενά δεν υπάρχει τέτοια διάταξη οδηγίας που να εξαιρεί τις άδειες τηλεοπτικών σταθμών. Η εξαίρεση που υπάρχει στην τελευταία συγκεκριμένη οδηγία (άρθρο 10 παρ.8 στοιχείο β της Οδηγίας 2014/23/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης) δεν αφορά τις άδειες τηλεοπτικών σταθμών, αφορά τις συμβάσεις που οι ίδιοι οι τηλεοπτικοί σταθμοί συνάπτουν για την παραγωγή του προγράμματός τους λόγω της φύσης του πράγματος. Δηλαδή όταν κάνεις μια σύμβαση με τον παραγωγό ενός προγράμματος, με το σκηνοθέτη, με τον ηθοποιό, με το σκηνογράφο, δεν υπάγεται στις συμβάσεις της Δημόσιας Υπηρεσίας αλλά αυτή καθαυτή η άδεια τηλεοπτικού σταθμού όταν συνιστά παραχώρηση Δημόσιας Υπηρεσίας πώς εξαιρείται; Η τυπολογία των διαγωνισμών, των διαδικασιών παραχώρησης της Δημόσιας Υπηρεσίας είναι δεδομένη κατά το Κοινοτικό Δίκαιο.

Πουθενά δεν υπάρχει η δυνατότητα να θεσπίσεις έναν διαγωνισμό με τυχαία και εκβιαστικά στοιχεία, και μάλιστα κατά παράβαση του άρθρου 5 του Συντάγματος και έτσι κάνω «καζίνο». Αυτό μπορεί να εφαρμοστεί και για άλλες παραχωρήσεις; Μπορεί να εφαρμοστεί ως πούμε για τους οδικούς άξονες; Για τα έργα της ΔΕΗ; Γιατί να μην εφαρμοστεί τότε;

Αφήστε που, παρισταμένου του Επιτίμου Προέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου αναρωτιέμαι, άμα τα χαρακτηρίζεις όλα αυτά μονομερείς διοικητικές πράξεις, τότε εκφεύγουν και του ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου που είναι συνταγματικά κατοχυρωμένος. Όλα μπορεί να είναι μονομερείς διοικητικές πράξεις με πάρα πολλούς πρόσθετους όρους.

Άρα λοιπόν, πάμε στο μεγάλο θέμα και κλείνω γιατί αντιλαμβάνομαι ότι καθυστέρησα, γιατί έχουν σημασία τα ποιοτικά κριτήρια. Τα ποιοτικά κριτήρια έχουν σημασία όχι ως εγγύηση εξωτερικής πολυφωνίας, γιατί αντελήφθη από το επιχείρημα του κ. Δρόσου ότι εδώ τι λέμε τώρα, ομοιόμορφα είναι τα προγράμματα. Όλοι οι σταθμοί ίδια προγράμματα εκπέμπουν. Είτε είμαστε στο σοβιετικό καθεστώς είτε είμαστε στο μεταμοντέρνο παγκοσμιοποιημένο καθεστώς ενημέρωσης.

Οι σταθμοί όμως έχουν και εσωτερική πολυφωνία, έχουν εγγυήσεις εσωτερικής ανεξαρτησίας. Τα ποιοτικά κριτήρια έχουν σχέση με τη δυνατότητα κάλυψης ενός πολιτικού και όχι μόνο ενός πολιτιστικού πλουραλισμού. Δεν είναι ζήτημα μόνο αισθητικό. Είναι και ζήτημα αισθητικό και ζήτημα παιδείας και ζήτημα πολιτισμού αλλά είναι και ζήτημα ενημέρωσης και ζήτημα πολιτικού διαλόγου. Τέτοιες εγγυήσεις δεν υπάρχουν εν προκειμένω. Θα έπρεπε να υπάρχουν αλλά δεν έχουν θεσπιστεί.

Και εν πάση περιπτώσει, θα έπρεπε να έχουν θεσπιστεί στο προκαταρκτικό στάδιο αν θέλαμε να μπούμε μετά σ' ένα σκληρό και ανεξέλεγκτο και δυσανάλογο οικονομικό ανταγωνισμό. Υπάρχουν και άλλα θέματα τα οποία τα εξαγγέλλουμε και τα συζητάμε.

5. Υπέρβαση των ορίων της νομοθετικής εξουσιοδότησης

Καταρχάς, η διακήρυξη, δηλαδή η υπ' αριθμόν 1/2016 εκτενής απόφαση του Υπουργού Επικρατείας παραβιάζει κάθε έννοια νομοθετικής εξουσιοδότησης κατά το άρθρο 43 παρ. 2 εδάφιο β' του Συντάγματος. Δε συνιστά ρύθμιση ειδικότερου ή τεχνικού ή λεπτομερειακού θέματος, θα έπρεπε τα θέματα να έχουν ρυθμιστεί με Προεδρικό Διάταγμα που υπάγεται στην επεξεργασία του ΣτΕ. Δεν αντιγράφει το νόμο, το μεταβάλλει το νόμο. Μεταβάλλει πρωτεύουσα ρύθμιση. Και θέλετε το χαρακτηριστικό της πρωτεύουσας ρύθμισης; Είναι ο έλεγχος του πόθεν έσχες.

Εάν δείτε το άρθρο 6 του Ν. 4339/2015 για το πόθεν έσχες, το άρθρο 8 της διακήρυξης για το πόθεν έσχες και το πρακτικό της Επιτροπής του διαγωνισμού για το πόθεν έσχες, θα δείτε την παραλλαγή και την αλλοίωσή της μείζονος προτάσεως. Αλλοιώνεται ο κανόνας. Η μείζων πρόταση του νομικού συλλογισμού.

Άρα και μόνο απ' το παράδειγμα αυτό εκφεύγει από το όριο της νομοθετικής εξουσιοδότησης. Τα παραδείγματά μου είναι πάμπολλα αλλά αυτό είναι το κορυφαίο παράδειγμα. Και βέβαια περιττεύει να σας πω ότι το άρθρο 14 παρ. 9 για τον έλεγχο των οικονομικών μέσων είναι πολύ ευρύτερο του πόθεν έσχες το ποσό που έχετε δώσει ως αντίτιμο.

6. Η ιδιομορφία της προσωρινής δικαστικής προστασίας

Τώρα σε σχέση με το δικονομικό πληθωρισμό που εμφάνισε ο Γιάννης Δρόσος, ότι έχουμε 45 δίκες, 29 αποφάσεις, η υπόθεση είναι μία: Οι αποφάσεις αυτές είναι προσωρινής δικαστικής προστασίας. Η προσωρινή δικαστική προστασία έχει οργανωθεί μ' έναν τρόπο περίπλοκο που δε συνάδει προς το κράτος δικαίου διότι εμπρικλείει μία δικονομική πονηρία.

Λέει: «Δεν είναι μεν αυτές οι συμβάσεις παραχώρησης Δημόσιας Υπηρεσίας αλλά παρ' ότι έχουμε μονομερή διοικητική πράξη θα ισχύουν ως προς τη νομική προστασία οι διατάξεις περί συμβάσεων παραχώρησης». Και άρα έχουμε αίτηση ασφαλιστικών μέτρων και όχι αίτηση αναστολής εκτελέσεως του νόμου περί ΣτΕ, ενώπιον του ΣτΕ και όχι ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου.

Δε θέλω να συνεχίσω τι σημαίνει αυτό δικονομικά. Σημαίνει μια σειρά από πράγματα. Αλλά όλα αυτά είναι στη φάση της προσωρινής δικαστικής προστασίας, από το δικαστικό σχηματισμό της προσωρινής δικαστικής προστασίας, περίοδο δικαστικών διακοπών και όλα αυτά αφορούν τη διεξαγωγή του διαγωνισμού. Δεν αφορούν τη διοικητική πράξη διακοπής της εκπομπής σήματος από λειτουργούντα σταθμό. Διότι εκεί οι έννοιες του δημοσίου συμφέροντος κλιμακώνονται με τελείως διαφορετικό τρόπο.

Βεβαίως πρέπει να γίνει ο διαγωνισμός, δε θα πει το ΣτΕ στη φάση που διεξάγεται ο διαγωνισμός «μην τον κάνετε». Αλλά είναι τελείως διαφορετικό το ζήτημα να κλείσει ένας σταθμός που λειτουργεί, να καταστραφεί οικονομικά και ν' απολυθούν οι υπάλληλοι. Αυτό που λέγεται «ανεπανόρθωτη βλάβη» είναι τελείως διαφορετική. Από τη συμμετοχή στο διαγωνισμό δεν έχεις ανεπανόρθωτη βλάβη. Από τη διακοπή λειτουργίας υφίστασαι ανεπανόρθωτη βλάβη.

7. Οι μνημονιακές υποχρεώσεις!

Τώρα το δημόσιο συμφέρον : Το δημόσιο συμφέρον λέει είναι πρώτον, ο σεβασμός της συνταγματικής νομιμότητας, αυτό είναι όμως προς απόδειξη, όταν έχεις

ισχυρισμούς αντισυνταγματικότητας και για την αντισυνταγματικότητα δε μπορεί ν' αποφανθεί άλλος σχηματισμός πλην της Ολομέλειας του οικείου ανωτάτου Δικαστηρίου στην προκειμένη περίπτωση, γιατί αυτό λέει το άρθρο 100 του Συντάγματος ευθέως, δεν έχει ο σχηματισμός της προσωρινής προστασίας δικαιοδοσία επ' αυτού.

Και το πιο ωραίο απ' όλα με το οποίο και θα τελειώσω γιατί το βρίσκω ότι είναι το πιο ερεθιστικό, είναι ότι είπε, λέει ο κ. Δρόσος, η Επιτροπή Αναστολών ότι ο διαγωνισμός προβλέπεται από το 3ο Μνημόνιο. Άρα δηλαδή όλα γίνεται στο όνομα του Μνημονίου. Η Ολομέλεια του ΣτΕ είπε όμως ότι ως εδώ οι περικοπές των συντάξεων και δε μπορούμε να έχουμε περικοπή πέραν ενός σημείου. Παρά το τι λέει το Μνημόνιο. Η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου είπε ότι επειδή το θέμα είναι ευρύτερης σημασίας δεν έχει αρμοδιότητα το Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 88 επί των αποδοχών των δικαστών, αλλά η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, και έκρινε ότι είναι αντισυνταγματικές οι περικοπές των αποδοχών των δικαστών παρά την πρόβλεψη του Μνημονίου .

Έχω δει οίστρο νομολογιακό αντιμνημονιακό τη στιγμή που κινδύνευε η χώρα να καταστραφεί. Κι όταν ρωτούσα: το Συνταγματικό Δίκαιο της ασύντακτης χρεοκοπίας ποιο είναι, «ναι, δεν κόβουμε τις συντάξεις, δεν κόβουμε τους μισθούς δεν κάνουμε τίποτε, χρεοκοπούμε όμως ως πραγματικό γεγονός. Νομοθετικά ο μισθός είναι αλώβητος, η σύνταξη αλώβητη αλλά το Ταμείο δεν έχει λεφτά; ». Διότι είχαμε πρωτογενές πλεόνασμα 36 δισεκατομμυρίων. Πώς αντιμετωπίζεται ως νομικό θέμα η ασύντακτη χρεοκοπία; Τότε δεν υπήρχε νομολογία η οποία να δίνει απάντηση στο όνομα του Μνημονίου. Τώρα για τις τηλεοπτικές άδειες υπήρξε φιλομνημονιακό κρεσέντο ; Και το επικαλείται η κυβέρνηση αυτό.

Λυπάμαι για τις επιθέσεις στους νομικούς παραστάτες. Έλεγε ένας δικηγόρος παλιός στη Θεσσαλονίκη: «Η υπόθεση για το δικηγόρο κερδίζεται όταν ενθυλακώσει την αμοιβή και όταν εκδοθεί η απόφαση και καταδικαστεί ο πελάτης και σε ρωτήσει, και τώρα τι κάνουμε κ. συνήγορε, του λες, αγαπητέ μου, εσείς εις τη φυλακήν κι εγώ εις το γραφείο μου».

Ο νομικός παραστάτης είναι νομικός παραστάτης. Δε φταίει ούτε πολιτικά ούτε νομικά ούτε ηθικά. Όμως, στον τόπο αυτό, όταν μιλάμε για επιθέσεις, όταν μιλάμε για χυδαιότητα, για δολοφονία χαρακτήρων, να θυμόμαστε τι έχει γίνει στον τόπο αυτό τα προηγούμενα χρόνια και να είμαστε συνεσταλμένοι, το λιγότερο. Σας ευχαριστώ.

8. Η εκκρεμότητα των θεματικών και περιφερειακών σταθμών

Ο κ. Φιλιππόπουλος λέει, εύλογα κατά τη γνώμη μου: Γιατί δεν οργανώθηκαν όλοι οι διαγωνισμοί (εθνικής εμβέλειας, θεματικοί, περιφερειακοί) ταυτοχρόνως έτσι ώστε να ξέρουμε ποια είναι η πραγματική κατάσταση στην ενιαία διαφημιστική αγορά; Ποιο είναι το κριτήριο του νομοθέτη για τον περιορισμό των αδειών σε 4; Η αντοχή της αγοράς, το capacity της αγοράς. Οι γενικοί σταθμοί πανελληνίας εμβέλειας κινούνται στην ίδια διαφημιστική αγορά με τους περιφερειακούς και θεματικούς σταθμούς. Εάν δεν ξέρουμε ποιες προϋποθέσεις υπάρχουν για τους περιφερειακούς και τους θεματικούς, στην πραγματικότητα δεν ξέρουμε πώς και σε πόσους μοιράζεται η διαφημιστική ύλη. Άρα, ο αποχωρισμός του διαγωνισμού για τους γενικούς σταθμούς πανελληνίας εμβέλειας στην πραγματικότητα υπονομεύει και ανατρέπει τη βασική αιτιολογία του νόμου την οποία καθιστά αντισυνταγματική εκ του λόγου αυτού.

Αλλά αντισυνταγματική έχει καταστεί η αιτιολογία του νόμου, η οποία ελέγχεται δικαστικά και από τα δυσανάλογα και άνισα μεταξύ τους τιμήματα, των υπερθεματιστών. Πρώτον, διότι δε δικαιολογούνται οι διαφορές αυτές, δεύτερον διότι το συνολικό ύψος είναι δυσανάλογα μεγάλο σε σχέση με την αντοχή της αγοράς χωρίς να ξέρουν οι ενδιαφερόμενοι τι θα γίνει με τους θεματικούς και περιφερειακούς σταθμούς.

Άρα ανατρέπεται το επιχείρημα της διαφάνεια. Δεν είναι επιχειρηματικά ορθολογική η προσφορά, όταν το Ινστιτούτο της Φλωρεντίας έχει πει ότι η τιμή εκκίνησης πρέπει να είναι το πολύ 2 εκατομμύρια. Πόσο λοιπόν να είναι το τελικό τίμημα; Να είναι το δεκαπλάσιο; 20. Το γεγονός ότι δεν υπάρχει ορθολογική συμπεριφορά επιχειρηματική που να δικαιολογείται από τα δεδομένα της αγοράς σημαίνει ή ότι καταβάλεις τίμημα για να παραμείνεις σε λειτουργία, άρα υπό πίεση ή ότι δεν έχεις κριτήρια τα οποία είναι επιχειρηματικά.

Και τα δύο είναι παράνομα όμως. Και τα δύο είναι αντισυνταγματικά. Και αυτό συνδέεται και με κάτι άλλο: Συνδέεται με τη νομοθετική πρόβλεψη για την καταβολή του τιμήματος σε δόσεις. Διότι η καταβολή του τιμήματος σε δόσεις βεβαίως προϋποθέτει ότι έχεις μια αγορά η οποία λειτουργεί σύμφωνα με τη νομοθετική υπόσχεση, δηλαδή χωρίς άλλους οι οποίοι δεν έχουν διέλθει από το διαγωνισμό.

Ή λειτουργεί χωρίς να έχει σαφή νομοθετική πρόβλεψη γιατί δεν ξέρεις τι θα γίνει με τους θεματικούς και περιφερειακούς σταθμούς, τους οποίους θα δούμε τώρα πώς θα τους διαχειριστεί η κυβέρνηση γιατί κάποια στιγμή είτε ο κ. Γενικός Γραμματέας, καλό θα είναι να υπάρξει το ΕΣΡ για τους θεματικούς και τους περιφερειακούς. Μετά ανεκλήθη όμως στην τάξη σε σχέση με το θέμα αυτό.

9. Η επιλογή του ΕΣΡ από τη Διάσκεψη των Προέδρων

Σε σχέση με την παρατήρηση του κ. Παραρά, συμφωνώ απολύτως. Να προσθέσω σε σχέση με το ΕΣΡ κάτι το οποίο μπορεί να μην είναι ορατό δια γυμνού οφθαλμού: Εάν διαβάσετε τα πρακτικά της Αναθεωρητικής Βουλής του 2001, θα δείτε ότι η πρότασή μου ως γενικού εισηγητού της αναθεώρησης ήταν η επιλογή των Ανεξάρτητων Αρχών να γίνεται από την αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή με πλειοψηφία 2/3 ή 3/5.

Και μετά από παρέμβαση του τότε Προέδρου της Βουλής, επειδή στη διάσκεψη των Προέδρων υπάρχει από τη φύση της Επιτροπής μία συναινετική διάθεση, πήγαμε στην επιλογή των 4/5 στη Διάσκεψη των Προέδρων που δεν έχει σύνθεση ανάλογη με τη δύναμη των κομμάτων. Αυτό ήταν μεγάλο λάθος, για δυο λόγους. Είναι λάθος, πρώτον, διότι πρέπει το όργανο να έχει ασφαλή συγκρότηση συνταγματικά διασφαλισμένη και, δεύτερον, γιατί πρέπει να είναι εφικτές οι πλειοψηφίες. Ξέρετε γιατί αντί να πάμε στα 3/5 ή στα 2/3 στην Επιτροπή την Κοινοβουλευτική, την Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας για παράδειγμα που έχει την εποπτεία εκ των Ανεξάρτητων Αρχών, πήγαμε στα 4/5 στη Διάσκεψη; Διότι στη Διάσκεψη υπερεκπροσωπείται το κόμμα της κυβερνητικής πλειοψηφίας. Γιατί έχει τους Αντιπροέδρους, τους Προέδρους των Διαρκών Επιτροπών και ως εκ τούτου δεν υπάρχει αναλογική εκπροσώπηση. Άρα τα 4/5 είναι στην πραγματικότητα πολύ λιγότερα από τα 3/5 στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας.

Υπάρχει όμως ένα πλεονέκτημα υπέρ της κυβέρνησης με την ανάθεση της αρμοδιότητας στη Διάσκεψη των Προέδρων. Η σύνθεση της Διάσκεψης των Προέδρων δεν προστατεύεται από το Σύνταγμα ώστε να είναι κατ' αναλογία της δύναμης των κομμάτων. Οπότε εάν κοπτόταν η κυβέρνηση για τη συγκρότηση ΕΣΡ

θα μπορούσε με τροποποίηση του Κανονισμού της Βουλής να μεταβάλλει τη σύνθεση της διάσκεψης των Προέδρων. Ως εκ τούτου θα μπορούσε να λύσει και το πρόβλημα των 4/5 ή να λύσει οποιοδήποτε πρόβλημα συγκρότησης του ΕΣΡ. Αλλά όποιος δε θέλει να ζυμώσει, δέκα μέρες κοσκινίζει.

10. Το αδιάθετο φάσμα συχνοτήτων και η αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Σε σχέση τώρα με την ευρωπαϊκή έννομη τάξη. Με την ευρωπαϊκή έννομη τάξη, εφαπτόμεθα μέσω του διαγωνισμού, κατ' αρχάς σ' ένα σημείο το οποίο είναι προφανές, τεχνικό, που είναι οι συχνότητες, το οποίο είναι ζήτημα μη φορτισμένο αξιακά. Λέει λοιπόν ο κ. Έτινγκερ στην προειδοποιητική επιστολή, θυμίζω ότι ακολουθεί η αιτιολογημένη γνώμη και η προσφυγή στο Δικαστήριο: «Στην πραγματικότητα ενώ η Ελλάδα έχει παραχωρήσει 4 πολυπλέκτες για εθνική, ραδιοτηλεοπτική μετάδοση, έχει επί του παρόντος προσωρινά αδειοδοτήσει μόνον 7 τηλεοπτικά προγράμματα κανονικής ευκρίνειας για εθνική ραδιοτηλεοπτική μετάδοση. Κι έχει εκκινήσει τη διαδικασία για την αδειοδότηση στο προσεχές μέλλον μόνο 4 τηλεοπτικών προγραμμάτων γενικού ενδιαφέροντος υψηλής ευκρίνειας. Αντιθέτως, δεν έχει αποκαλύψει απτά σχέδια για την αδειοδότηση επιπρόσθετων τηλεοπτικών προγραμμάτων γενικού ή θεματικού ενδιαφέροντος. Κατά συνέπεια, ο τωρινός εκδοχέας δεν είναι από την αρχή σε θέση να εκπληρώσει αυτή την υποχρέωση ούτε στο παρόν ούτε στο εγγύς μέλλον».

Άρα λέει: Ακόμη και το ότι έχεις τώρα και εκπέμπουν εν τοις πράγμασι 7 κανάλια και αυτό είναι υποαξιοποίηση του φάσματος, πολύ περισσότερο αν έχεις 4. Δεν υπάρχει σαφέστερη διατύπωση. Στην προειδοποιητική επιστολή σε σχέση με τον αριθμό των αδειών. Θυμίζω ότι ο Πρόεδρος της Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων που επέλεξε η κυβέρνηση η σημερινή, είπε ότι «δε θα έλεγα πάνω από 10 άδειες. Όχι 4». Και βεβαίως όλοι αυτοί έχουν λάβει υπ' όψιν τους πολυπλέκτες που είναι η αγαπημένη έκφραση του κ. Παππά στη Βουλή και τους πολυπλέκτες της Digea και τους πολυπλέκτες της θυγατρικής της EPT.

Η οποία θυγατρική της EPT, δηλαδή η ERTnet είναι όλη αντίθετη με το Κοινοτικό Δίκαιο όπως λέει η προειδοποιητική επιστολή. Διαβάστε την προειδοποιητική επιστολή, είναι πάρα πολύ σαφής και πάρα πολύ αναλυτική.

11. Η νομολογία του ΕΔΔΑ

Τώρα για το τι ισχύει σε άλλες χώρες. Λέει ο κ. Παραράς ότι υπάρχει μια θεωρητική προσέγγιση ότι από το άρθρο 10 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προκύπτει δικαίωμα στη χορήγηση μιας άδειας που ν' αντιστοιχεί στο μεγαλύτερο τεχνικά αριθμό αδειών. Δεν είναι απλώς θεωρία. Το έχει πει το ΕΔΔΑ στην τελευταία σχετική απόφαση που είναι η Meltex κατά Αρμενίας του 2007. Και για να το πει αυτό, διέγραψε μια καμπύλη από τις λεγόμενες αυστριακές και ελβετικές αποφάσεις της δεκαετίας του '70 και του '80 που δεχόταν το κρατικό μονοπώλιο. Που «κυνηγούσαν» τους δορυφόρους στο Στρασβούργο, όχι μόνο στην Ελλάδα. Αλλά άλλαξαν τα τεχνικά δεδομένα. Και άλλαξε και η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Αυτό ισχύει στην Ευρώπη για ν' απαντήσω εμμέσως και στην ερώτηση που έκανε ο κ. Παπαδάκης. Ο οποίος πολύ σωστά λέει, δώσε 8 άδειες και πάρε από κάθε σταθμό 30 εκατομμύρια και έχεις πάρει και πιο πολλά. Αλλά τα έχεις πάρει; Ή αυτό εκβιάζει

τα δεδομένα της αγοράς; Τα έχεις πάρει ή περιμένουν να τα πάρουν από τη λειτουργία της αγοράς οι σταθμοί;

Και τι σημαίνει μεταφορά πόρων από άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες των ενδιαφερομένων στη ραδιοτηλεοπτική δραστηριότητα; «Υπήρχαν», λέει ο φίλος μου ο Γιάννης Δρόσος, «τα λεφτά αυτά και τα πήραμε». Από ποιον; Κατ' αρχήν οι δύο υπερθεματιστές δεν έχουν σταθμό. Πού υπήρχαν αυτά τα λεφτά; Στην αγορά; Και έχουν κι άλλοι αλλά δεν τα έδωσαν; Γιατί δεν πρόσεχαν ή δεν ενδιαφέρθηκαν;

12. Η δορυφορική και διαδικτυακή μετάδοση

Και τώρα, επειδή έγινε και μια παρατήρηση ότι στην ανοιχτή τηλεόραση ελεύθερης λήψης, υψηλής ευκρίνειας, προσφεύγει ο καθένας και ότι εν πάση περιπτώσει, το νεανικό κοινό, το νεότερο κοινό παρακολουθεί το διαδίκτυο, κάποιοι άλλοι παρακολουθούν δορυφορική τηλεόραση η οποία μπορεί να μην είναι κωδικοποιημένη κι έχουμε τον Πρωθυπουργό τον ίδιο ο οποίος με χαρακτηριστική άνεση, προτρέπει τηλεοπτικούς επιχειρηματίες να οργανώσουν τη δορυφορική και τη διαδικτυακή μετάδοση των σταθμών τους. Δηλαδή τους προτρέπει ν' ανατρέψουν τα δεδομένα της διαφημιστικής αγοράς πάνω στα οποία έχει οικοδομηθεί ο νόμος. Διότι εάν μοιράσουν δωρεάν αποκωδικοποιητές και από ένα εύρος συχνοτήτων δορυφορικών έχει πολλές δυνατότητες ελληνικών σταθμών, γενικού περιεχομένου και αυτοί οι αποκωδικοποιητές είναι πάρα πολύ φθηνοί και δημιουργήσουν μια άλλη αγορά, τότε τι έμεινε στην αγορά της ελεύθερης λήψης;

Το οποίο μπορεί να οργανωθεί αν κάποιοι το επιδιώξουν. Και με όρους πολύ φθηνότερους από το τίμημα των υπερθεματιστών. Τι σημαίνει αυτό; αυτό δεν είναι αντίστοιχο της προτροπής του Υπουργού Εργασίας στους εργαζομένους, κάντε ένα site. Ούτε αντίστοιχο της προτροπής, πάτε να συνεταιριστείτε με κάποιον που έχει άδεια ώστε να μη χαθούν οι θέσεις. Αυτό είναι αλλοίωση της αγοράς καθαυτής στη βάση της.

Διότι γενικεύεται η χρήση της δορυφορικής μετάδοσης. Το οποίο σημαίνει ότι δεν υπάρχει καμία λογική στο νόμο. Υπάρχει ο λαϊκισμός, ότι τα πήραμε τα λεφτά και θα τα μοιράσουμε στους φτωχούς. Αυτό όμως όπως σωστά λέει ο κ. Δρόσος, προβλέπεται ως έσοδο στο βασικό μακροοικονομικό μοντέλο του μνημονίου. Το έσοδο αυτό προβλέπεται. Και έχει υπολογιστεί.

Μπορείς να το πάρεις με διάφορους τρόπους, δε χρειάζεται να το πάρεις μ' έναν πολύπλοκο διαγωνισμό και με περιορισμό των αδειών. Μπορείς να το πάρεις με πολύ πιο διαφανή και ορθολογικό τρόπο. Και βέβαιο. Και στην αρχή. Και όχι από τη λειτουργία της αγοράς και άρα της επιχείρησης. Που σημαίνει ότι δεν υπάρχει καμία βάση στην αιτιολογία του νόμου. Ότι είναι στη βάση του, στον πυρήνα του, αντισυνταγματικός ο νόμος.

13. Το ζήτημα των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ορθά λέει ο κ. Γεραπετρίτης, ότι πέρα από τα τεχνικά ζητήματα της προειδοποιητικής επιστολής της Commission, υπάρχουν και τα ζητήματα των αξιών. Και θα κλείσω με τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ένα από τα επιτεύγματα της τελευταίας Ελληνικής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετά από επιμονή της τότε αρμοδίας Επιτρόπου, της κας Ρέντινγκ ήταν να ολοκληρωθεί η προβλεπόμενη στα άρθρα 6 και 7 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαδικασίας επιβολής κυρώσεων σε κράτος μέλος για παράβαση των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Και πράγματι, αυτή η διαδικασία έχει κινηθεί για θέματα που συνδέονται, προσέξτε, με τη Συνταγματική Δικαιοσύνη και τα Μέσα Ενημέρωσης στην Πολωνία. Και επίκειται και το θέμα της Ουγγαρίας. Η Ελλάδα η οποία διαπραγματεύεται με τους εταίρους για διάφορα θέματα, δε θα ήταν καθόλου σκόπιμο να βρεθεί αντιμέτωπη με ζητήματα παραβίασης των αξιών τα οποία μπορούν να τεθούν.

Είναι πάρα πολύ προσεκτική και πάρα πολύ, ας το πούμε έτσι, εθνικά επιφυλακτική η στάση της αντιπολίτευσης και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αλλά υπάρχει θέμα. Διότι τα δεδομένα είναι απολύτως συγκρίσιμα με την Πολωνία και στην Ουγγαρία. Άρα και αυτό πρέπει να το έχουμε υπ' όψιν μας.

14. Οι μνημονιακές υποχρεώσεις και η νομολογία

Και για να κλείσω με τις μνημονιακές αποφάσεις του ΣτΕ, πράγματι ο κ. Δρόσος ήταν σταθερός υποστηρικτής του συνταγματικού ορθολογισμού, στα θέματα του μνημονίου. Και αυτό πρέπει να του πιστωθεί.

Πράγματι με εξαίρεση τις συνταξιοδοτικές αποφάσεις και τις αποφάσεις περί στρατιωτικού και άλλων ειδικών μισθολογίων, η νομολογία του ΣτΕ υποστήριξε τη μεγάλη προσπάθεια που έχουμε κάνει και με τη βασική απόφαση της Ολομέλειας για το μνημόνιο καθαυτό, το 1ο μάλιστα και με την απόφαση την πολύ σημαντική, για την παρέμβαση στο χρέος. Γιατί αμφισβητήθηκε η παρέμβαση καθαυτή, δεν προβλήθηκαν αξιώσεις κάποιων που μπορεί να είχαν υποστεί βλάβη ως φυσικά πρόσωπα.

Και αυτές είναι οι θεμελιώδεις αποφάσεις της ελληνικής νομολογίας. Όμως κάποια στιγμή να ξεκαθαρίσουμε τι πιστεύουμε για όλα αυτά. Πιστεύουμε ότι καλώς έγιναν; Τ' αποδεχόμεθα; Τ' αφομοιώνουμε σ' ένα εθνικό κεκτημένο; Στο όνομα τίνος πράγματος μιλάει ο καθένας και ποια στιγμή;

Γιατί έχω πει μια φράση και ήταν μια φράση που δεν ήθελα να την πω σε μια συνάντηση νομικών, αλλά είμαστε και πολίτες: Εάν πρόκειται να φτύνουμε και μετά να γλείφουμε εκεί που φτύσαμε, πρέπει να ξέρουμε ότι αυτό έχει ένα κόστος ως συμπεριφορά. Και αυτό αφορά όλη την ιστορία των τελευταίων 6 ετών. Δεν έχει μέλλον ο τόπος εάν δεν αντιληφθεί το παρελθόν του και αν δε συνομολογήσει την ιστορική αλήθεια.

Και η ιστορία των αδειών είναι μια πάρα πολύ καλή ευκαιρία για να τοποθετηθεί ο καθένας και σε σχέση με την οικονομική πολιτική αλλά και σε σχέση με την πολιτική θεσμών, σε σχέση με τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου. Σας ευχαριστώ.